pagini bucovinene

ANUL V nr. 4 (52)

Aprilie 1986

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

SUPREMA CTITORIE

La aniversarea a 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român nu cred că poate fi bilanț mai semnificativ decît acela al devenirii *omului* societății noastre ca om liber și stăpîn pe soarta sa, ca subiect creator și beneficiar al tuturor valorilor materiale și spirituale, ca făuritor de glorioasă istorie în străbunul meleag al patriei. Înnoindu-se o dată cu țara, muncitorul, țăranul, intelectualul, întreaga familie a națiunii române oferă mereu lumii suport real unei sintagme rostite cu admirație pe toate meridianele: „miracol românesc !". Eu nu știu dacă este chiar miracol, dar știu că în acești 65 de ani partidul nostru comunist, cei mai destoinici fii ai acestui popor au înfruntat cu eroism și luciditate asprimea bătăliilor de clasă, ilegalitatea și închisorile războiul și foametea, au pregătit și înfăptuit revoluția de la 23 August 1944, ridicarea țării din ruine. Și mai știu că în ultimii patruzeci de ani s-a schimbat fundamental fața fiecărui sat, a fiecărui oraș; că la început a fost Bicazul, iar astăzi vorbim despre independența energetică; că tractorul cu numărul 1 000 000 l-am vîndut, poate, tocmai, acelora care nu credeau că vom fi în stare de o industrie constructoare de mașini; că ne-am făcut singuri camioane și calculatoare, locomotive, vagoane și avioane; că vorbim astăzi la trecut despre Porțile de Fier, despre metroul bucureștean, despre Canalul Dunăre—Marea Neagră. Dar miile de fabrici și uzine? Dar zecile de mii de școli și grădinițe? Dar milioanele de case? În toate aceste zidiri și împliniri, în tot acest uriaș efort — nelipsit de îndoieli, sinuozitate, reluări — s-a zămislit chipul omului zilelor noastre, a omului care gîndește, muncește și trăiește în chip socialist, al acelui *Om* fără de care toate aceste împliniri n-ar fi fost posibile.

Datorăm partidului nostru, încă de la înființarea sa, o concepție înaintată asupra problemelor omului și umanismului. Idealul uman pe care-l propune este personalitatea multilateral dezvoltată, continua ei schimbare calitativă pe parcursul întregii vieți. Au existat în toate epocile personalități multilaterale. Spre deosebire de acestea, societatea socialistă, partidul nostru propune, în epoca inaugurată de Congresul al IX-lea, în Epoca Ceaușescu, pentru prima oară, realizarea personalității multilateral dezvoltate în mod plenar. Realizarea acestui ideal uman — proces deosebit de complex și de durată al climatului său — umanismul revoluționar, a presupus eforturi educative deosebite în cel puțin patru mari direcții însumînd tot atîtea laturi, dimensiuni ale personalității. O dimensionare economică în centrul căreia stă procesul de conștientizare a poziției fiecăruia dintre noi ca proprietar, producător și beneficiar al tuturor valorilor civilizației socialiste. A face azi mai bine decît ieri, mîine mai bine decît astăzi, a te simți părtaș și implicat cu cei care lansează la apă un vapor, ridică o nouă sondă, termină de recoltat grîul sau tipăresc o carte. O dimensiune politică însemnînd formarea unei gîndiri politice implicîndu-te politic, stăpînirea deplină a concepției științifice, materialist-dialectice și istorice despre lume și viață, debarasarea conștiinței de îndoieli, incertitudini și inexactități, rostirea clară a punctului de vedere ce exprimă noul, necesarul, durabilul. O dimensiune etico-juridică presupunînd înțelegerea, însușirea și integrarea faptelor de conștiință și comportament în cerințele legislației, ordinii și disciplinei, a codului de norme ale vieții și muncii comuniștilor, ale eticii și echității socialiste. A fi drept cu tine și cu alții, a sluji întotdeauna adevărul, a fi curajos și cinstit, a fi modest și hotărît, a te dedica pentru făurirea fericirii tale și a altora. O dimensiune culturală indispensabilă omului zilelor noastre presupunînd perpetua însușire a celor mai noi și mai avansate cuceriri ale geniului uman, descătușarea talentelor, aptitudinilor și energiilor creatoare ale ficărui membru al societății. A învăța de la 6 la 60 de ani, a recunoaște și adopta ideile altora, a iubi muzica, arta, poezia, a-ți face din carte un prieten de fiecare zi, a te întreba mereu care a fost cel mai frumos gînd, gest sau faptă a zilei încheiate — iată conturul schițat sumar al personalității umane gîndită și dorită de Partidul Comunist Român.

Acum cînd întregul nostru popor cinstește cea de-a 65-a aniversare a Partidului Comunist Român, dintre toate bilanțurile ce pot fi făcute, cel despre om exprimă, cu certitudine, o supremă ctitorie.

Alexandru TOMA

Partidului, un imn aniversar

O însumare-a minților române,
Romantice, lucide, vizionare,
Iubire de dreptate și de pîine,
Un roșu steag desfășurat sub soare,
O pururi năzuință spre mai bine
Și-o țară-ntemeiată pe unire,
Un rod al chintesențelor latine
Și-un dor, în veac, de pace și iubire.
O sărbătoare-a luptelor înalte,
Sub tricolorul marilor speranțe,
Visare pentru-a țării libertate,
De simple, democratice prestanțe,
O limpezire-a văzului spre lume,
Și-a înțelegerilor tuturora,
O strategie a timpului, anume,
În ritmuri înțelepte, cum e ora,
Un epos general, de profunzime,
Înnoitor, al rînduielii noastre,
Al omului știind ce-i rău și bine,
Îndrăgostit de semeni și de astre...
Întruchipînd partidul, în sinteze,
Văd doar o parte a făpturii sale,
El e și-un comandant pe metereze,
Capabil de-a gîndi și sub rafale.
În tot ce face el e libertate,
Ideea de-a ne ști în devenire,
Dragostea strămoșească de cetate,
Și dorul țării către nemurire.
Iar Omul de la cîrma lui cea mare,
E-naltul vizionar forjînd destine
De țară și de oameni în mișcare
Spre-un viitor de bunăstări depline,
Spre-un viitor de pace planetară,
Cînd oamenii, fără deosebire,
Întru aceeași glorie solară,
Vor viețui în calmă înfrățire.
Iar noi, în România milenară,
Carpații-avînd drept centru și putere,
Partidul îl urmăm — eternă vară —
O țară, un popor, un țel, o vrere.

Arcadie ARBORE

autograf — DAN GRIGORESCU

Sensurile culorii

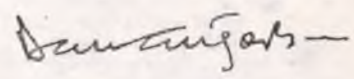
Sufletul românesc află în locurile Țării de Sus a Moldovei temeiurile adîncului respect pe care il datorează marilor înaintași. E un lucru pe care îl știm cu toții, de zeci de generații, și pe care fiecare vers al lui Eminescu, fiecare pagină a lui Iorga, fiecare armonie enesciană sau fiecare tablou al lui Luchian ni-l aduce din nou în minte. În Țara zugravilor de la Arbore și de la Voroneț, totul are pentru noi, cei mai de la sud, înțelesul marii tradiții a spiritului românesc.

Scriu aceste cîteva cuvinte, avînd sub ochi o reproducere a Fîntînii de la Brebu. Luchian se afla, deci, într-un sat nu departe de cel in care s-au trecut anii copilăriei mele, printre dealurile învăluite în ceața subțire, luminoasă a picturilor lui Grigorescu. A coborît de departe, din miază-noapte, acest artist sortit martiriului, ca să descopere sensul profund poetic al locurilor din preajma Prahovei. A fost dat acestor dealuri, acestor case, acestor fîntîni să pătrundă în nemuritoarea artă, aduse de penelul unui meșter venit din nordul Moldovei.

Pentru mine, anii copilăriei stau sub semnul culorilor unui artist din Ștefăneștii Moldovei, deopotrivă cu acela al picturii maestrului de la Câmpina (venit și el din Pitaru de Dîmbovița). Sensurile culorii au fost revelate, de altminteri, artei românești de Voroneț și de Luchian.

De la ei ni se trage această sensibilitate care l-a făcut cîndva pe unul din marii istorici europeni ai artei să exclame: „România e o țară de pictori !".

De aceea ne plecăm cu pioasă recunoștință în fața acelor locuri care ne-au dat semnificațiile poetice ale culorii din pictura românească.

Un spațiu al inteligenței și speranței

REPORTER

Am fost tentați să spunem că acest spațiu este unul sustras timpului „real", în care nu se întîmplă lucruri de neînțeles, ci poate nu foarte contemporane cu modul în care sîntem noi pregătiți să le înțelegem. El este, însă, mai degrabă, unul din spațiile prin care viitorul ne testează cu seriozitate capacitatea de a-i bănui dimensiunile, sensurile, căile de acces, de a ni-l asuma. Impactul cu informatica nu se vădește deloc dur la acest prim contact, în fond fiecăruia dintre noi ni s-a oferit — la televizor, să zicem — imaginea imaculată și puțin stranie a unui interior „computerizat". El se adîncește însă, se radicalizează, își pune în evidență asperitățile cu fiecare pas făcut către intuirea uluitoarelor transformări pe care informatica ni le propune, revigorînd — uneori cu destulă acuitate — eternul conflict dintre ignoranța orgolioasă și înțelegerea — umilită, dar fecundă.

O lungă introducere în subiect, oferindu-ne detalii asupra sistemului de telecomandă, asupra implementării în general a informaticii în întreprindere, asupra răsunetului pe care această inițiativă îl are, arătîndu-ne ce s-a realizat concret în imobilul cu patru etaje despre care chiar și foarte buni cunoscători ai Sucevei nu știu mare lucru, introducere datorată inginerului Ion Hopulele, șeful atelierului de proiectare (denumire sub care se „ascunde" spațiul la care ne refeream în debutul acestor rînduri) al întreprinderii de rețele energetice sucevene, încheia cu o concluzie modificînd sensibil o anume perspectivă de a vedea lucrurile: eficiența muncii echipei de specialiști autoare a realizărilor în miezul cărora am fost introduși nu se măsoară mai ales în lei, ci în pregătirea oamenilor — fie ca profesioniști, fie doar numai pentru a dobîndi capacitatea de a-l accepta așa cum începe el să fie aici prefigurat — pentru un viitor ce nu poate fi nicicum ignorat.

Prin urmare, eforturile echipei ce a înfăptuit, atît cît este înfăptuit pînă în prezent, sistemul informatic pentru conducerea în timp real a rețelelor electrice — un adevărat sistem nervos insinuîndu-se în cel energetic, veghindu-l, putînd afla și descrie aproape instantaneu orice eveniment întîmplat în sistemul supravegheat, avînd capacitatea de a „gîndi" soluții, de a le materializa în măsura (permanent amplificabilă) în care este înzestrat pentru aceasta și chiar de a remodela sistemul de bază — au trebuit să răzbească în trei direcții — realizarea obiectivului propus, consolidarea și permanenta profesionalizare a echipei și pregătirea propriilor colegi de muncă pentru a pătrunde în perimetrul informaticii — aceasta din urmă fiind, prin implicații, cea mai importantă. Au fost sprijiniți de o conducere privind cu fermitate în perspectivă, după cum au existat (și există încă !) tovarăși de muncă înconjurîndu-i cu neîncredere. Și a fost nevoie, totuși, să treacă mai bine de cinci ani de muncă pentru ca, timid, interesul „celorlalți" pentru informatică să fie sti-

(continuare în pag. IV)

Dumitru TEODORESCU

A PRIVI

Primăvară bucovineană

Sîntem martorii unei primăveri în marea Primăvară. Bucovina trăiește și ea sub semnul aceluiași „dublu" anotimp. Sămînța soarelui încolțește iarăși, pornind mănos dinspre inima pămîntului și dinspre cea a oamenilor către rodul gliei și al faptei. Vibrează ființa naturii cutremurată de exploziile ierbii și ale mugurilor de floare și, deopotrivă, de clocotul izbînzii în zidirile minții și palmelor. Pretutindeni se întrezărește zestre bogată de mireasmă și culoare și se împlinesc cu destoinică rîvnă primeniri necontenite în vetrele muncii și în cuprinsurile vieții. Ne cheamă privirea miracolele săvîrșite de seva ce urcă spornic în trunchiuri de arbori și ne bucură ochiul mărturiile înălțării prin hărnicie și cutezanță .

În spațiul bucovinean, renașterea cu temeiuri umane — la fel de cuprinzătoare, dar încă și mai profundă decît cea a firii —, statornicită aici ca în întreg orizontul țării, se regăsește în contururi de cetăți. Durate ca fundament al progresului, ele se numesc industrie și adăpostesc fecunde energii; forțe uriașe care s-au amplificat de peste 50 de ori în anii trecuți de la marele eveniment revoluționar ce a marcat începutul primăverii în istoria românească. Generoase resurse (însumînd, numai pe parcursul a patru cincinale, circa 47 miliarde de lei), îndrumate cu chibzuință spre asemenea perimetre ale muncii, au mărit constant puterea și trăinicia edificiului industrial. Noi piloni, de proporții impresionante — acum în stadiu de șantier — îi vor întregi structurile: o întreprindere de rulmenți și o centrală electrotermică. În ritmurile specifice „anotimpului" prevestit în urmă cu 65 de ani și descătușat spre luminoase triumfuri într-un august de glorie, înfloresc și celelalte cetăți: ale spiritului ori cele ale civilizației urbanistice. Un nou „oraș", de pildă, se profilează în partea de sud-vest a Sucevei, adăugînd, atunci cînd proiectele arhitecților vor deveni în întregime realitate, alte circa 5000 de apartamente în inventarul construcțiilor ce slujesc bunăstării oamenilor.

Deschiși către izvoarele de frumusețe întineritoare ale sezonului minunilor vegetale, să privim cu dreaptă recunoștință durabilele înfăptuiri prin efort creator ale acestui timp măreț și să ne bucurăm, așadar, că și pe plaiurile noastre este de două ori primăvară.

Ion NEDELEA

IOAN ALEXANDRU: IMNELE PUTNEI*)

Expansivă sau implozivă, jubilatoare ori tragica, evoluind in razvratirea ontologică, dar, cu o putere egala, şi in supunerea la tiparele supreme, creaţia lirică a lui Ion/Ioan Alexandru este in totalitatea ei, chiar şi atunci cind narează pe suprafeţe ample sau descrie cu aplicaţie de miniaturist, poezie de cunoaştere. E un truism necesar. După douăzeci şi cinci de ani de la debut (1960), se pot distinge în ea reperele mişcarii lăuntrice, acele elemente de macrostructură care nu numai că o fac inconfundabilă dar, pînă la un punct, o singularizează în peisajul literaturii noastre contemporane.

Premisa ei este nevoia de certitudine, indiferent dacă afirmă sau neagă, interoghează ori dă răspunsuri. Din această necesitate decurg cele (deocamdată) trei stări consecutive ale eu-lui său poetic: egotică, aproape egolatră, la începutul drumului („De ce mă simt eu, oare, în fiecare zi / Robit de mine însumi c-o patimă nebună?", „Autoportret"), moment cînd se raportează doar la sine, apoi pradă impasului existenţial, cînd se raportează la durată, incapabil să accepte o lume abandonată efemerului, un infern „discutabil" dar fără vămi accesibile („Supţi de pămînt şi bombardaţi din cer / ne căutăm un înveliş pe lume. / O, valurile vremii cum se repetă reci / Legînd mereu un nume de prenume", „Episod") şi, în sfîrşit ancorat în certitudine prin integrare în timpul — în ipostaza de istorie şi apoi în cel etern, adică într-o ordine cosmică imanentă („În Logos şi-au începătura toate / Să nu piardă din seninătate / Să nu se poată pună temelie / În cîte sunt decît în veşnicie", „Imn").

Evoluţia lui în cunoaştere este, evident şi voluntar, ascensională parcurgînd etape similare, nu identice, în substanţa lor cu cele preconizate în „Trilogia cunoaşterii" şi străbătute de Blaga de la „Poemele luminii" la „Ce aude unicornul". Ioan Alexandru cunoaşte, şi el, starea de graţie în „Cum să vă spun", trece din ea în una de înstrăinare în „Viaţa deocamdată", evoluează rapid către revoltă, în „Infernul discutabil", culminaţia ei instalîndu-se în „Vămile pustiei", ca să intre, începînd cu „Imnele bucuriei", într-o stare de lucidă armonizare (nu paradisiacă), şi ea evolutivă, fenomen pe care vom încerca să-l dovedim mai departe.

Tulburarea eu-lui cunoscător (liric) apare odată cu căutarea începuturilor sale, cu ieşirea din propriul perimetru. Acesta este pentru Ioan Alexandru primul temei al certitudinii. Solidaritatea cu stirpea ţărănească, ale cărei însemne de perenitate, deci de nobleţe, începe prin a le descoperi în jurul său şi, cîteodată, în vîrsta copilăriei, nu-l poate satisface din mai multe motive: mai întîi pentru că indiciile originarului şi permanenţei în actualitate sînt fragmentare şi cu reverberaţie restrînsă, uneori incertă; apoi pentru că melosul lor pur este bruiat de zgomotele distonante ale preajmei efemere şi deşarte sau barat de limitarea indelebilă a făpturii: „Eu cred că am în cap sămînţa / unor sori ce nu pot să-i rotească / nemurirea din pricina acestui / cerc compact de lut sudat în / focuri colosale". Trebuia, deci, găsită o entitate mai cuprinzătoare în care să se încorporeze contemporaneitatea eterogenă şi impură şi rădăcinile sale ţărăneşti curate şi fără începuturi deslușite. Ioan Alexandru descoperă astfel **Patria** în ipostaza sa istorică: „Ţăran iberic strămoşul meu Traian / Ajuns prin jertfă la împărăţie / Prin tatăl său legionar roman / Cu pajura în sînge din pruncie / Plugu-n Ardeal de două mii de ani / Te caută cu boii pe coline / Şi tot îi dai de ştire din adînc / Să ţină drept cormanul după tine" („Traian").

De aici încep „Imnele..." toate. Valorizarea istoriei se săvîrşeşte prin sacralizare. Recristalizarea ei lirică este mai comodă şi mai de efect cînd sînt abordate începuturile, de fapt întemeierile — prima şi, a doua, în care sensurile luminoase, consecinţele cu efecte milenare sînt evidente. Profunzimea şi forţa patriei istorice o găseşte însă poetul în evul mediu în care decelează semnele certe ale permanenţei. Acestei Patrii îi sînt închinate, în fond, cele trei cărţi de imnuri — ale Transilvaniei, Moldovei şi Ţării Româneşti. Fiorul tragic al istoriei noastre le traversează în măsură egală, fără a întuneca, dimpotrivă, făcînd să strălucească mai puternic, armonia eu-lui poetic cu destinul colectivităţii. Miracolul supravieţuirii şi al creşterii continue, în pofida evenimentelor potrivnice, în viziunea poetului nimicitoare pentru oricare alt neam, este întîia mare revelaţie pe care o capătă, condiţionînd-o, în fapt pe a doua.

Şi totuşi, actul, evenimentul istoric, omul încorporat lor conservă o imensă sarcină de conotaţii care transpar prin, sau chiar sfîşie vălul poetic. Se pare că de acestea a vrut să elibereze Ioan Alexandru evul mediu ca istorie şi Patrie. Travaliul său în acest sens este, în pofida aparenţelor înşelătoare, urias si, credem, fără precedent. Există însă nişte limite şi aici, nişte vămi. Ceea ce nu înseamnă că amintitele trei cărţi de imnuri sînt numai un experiment; reuşita lor, absolut remarcabilă este însă perfect vizibilă doar la nivelul ansamblului, al totalităţii, dar, desigur în limitele pomenite. Ne referim la limitele obiective. Căci fenomenele de redundanţă a expresiei şi ideii pe care le întîlnim la tot pasul şi care, la nivelul lecturii fiecărei piese în parte obosesc sau stingheresc receptarea din perspectivă strict estetică, au un efect pozitiv dacă judecăm cele trei volume ca un ansamblu solidar, cum, de altfel, şi sînt.

Dar ceea ce intuieşte perfect Ioan Alexandru este că evul mediu românesc a fost asumat de literatură (lirică, epică, dramatică), dintr-o perspectivă care numai arareori a atins cote de elevaţie maximă şi, atunci recuperarea s-a făcut fragmentar. Cu alte cuvinte, adevărul simplu că la temelia, sau deasupra Patriei istorice, se aşază Patria ca spiritualitate. S-a scris mult (dar nu destul) despre momentul constituirii ei daco-romane. Dar această matrice iniţială nu a rămas nemodificată ori neîmbogăţită în aproape două mii de ani. Evul mediu şi-a adus contribuţia sa şi despre ea s-a scris prea puţin; în acest spaţiu degajat, şi tocmai de aceea deloc comod, se plasează ultimele două cărţi de poezie ale lui Ioan Alexandru — „Imnele iubirii" şi „Imnele Putnei". Premisele acestei viziuni apar încă în celelalte cărţi de imnuri („Bucovină raiul meu veşmînt / De-mpărat sfinţit după dreptate / Rusalimul sufletului meu / Ocrotit de cerurile toate", „Imnele Moldovei"), dar abia aici ele îşi găsesc împlinirea maximă în gestul poetic suprem de plasare a Patriei în ordinea nealterabilă a spiritualităţii şi, de aici, la integrarea ei în ordinea cosmică, adică în eternitate: „Carnea noastră ancestrală este această Patrie Română / Prin ea va trece focul transfigurării / Prin această pulbere şi ţărînă / Prin aceste oase, prin găvanele acestor orbite / De uraganele lacrimilor răscolite / N-avem alta numai una ţi se dă şi numai o dată / De Pămînt şi trebuie să o întorci înviată / Nu numai cu munţii se ţine de noi / Cu Dunărea şi Chilia / ci cu duhurile strămoşilor / Cu Învierea şi veşnicia" („Patrie română"). Putna este pentru poet locul în care „dimensiunea spirituală, la nivelul poporului" a eu-lui românesc din evul de mijloc se poate citi cel mai bine. De aici şi încercarea temerară de a reconstitui gîndirea si, în parte, zicerea Putnei din veac. Decantarea istoriei nu se înfăptuieste prin proiectarea ei în mit; este chiar negată functia gnoseologică si artistică a mitului: „Mitul relativizează totul / Această a veacurilor fundătură..." /. O cale ar fi reconstituirea şi restituirea gîndirii şi sensibilităţii care au produs actele politice, sociale, fenomenele culturale şi artistice caracteristice evului mediu românesc. Alta, investirea unor evenimente, locuri istorice, edificii, creaţii de artă etc., cu semnificaţii parabolice în maniera specifică epocii respective, filtrul bizantin fiind, în aceste cazuri prezent, însă nu covîrşitor; bunăoară Podul Înalt — cunoscut loc al izbînzii lui Ştefan cel Mare — se încarcă de un sens hieratic prin transcenderea evenimentului: „Podul Inalt nu poate să se plece / Nici suflet să treacă / Podul Înalt / Smerenia nu-l pleacă" („Ştefan Măria Sa"). O a treia, încorporarea unor motive aparţinînd de diferite epoci şi culturi, fondului paremiologic al veacului. Mai sînt şi alte procedee, varietatea lor dezarmează orice încercare de a le epuiza, dar, poate, cel mai elevat este absorbirea unor teme de meditaţie caracteristice evului mediu, de către sensibilitatea modernă: În liniştea de sine lepădare / Să poţi hrăni smerita cugetare / Să se aprindă binele lumina / În candelele stingerii de sine / Ce nu pot creaturile discerne / Sunt tainice iluminări eterne / Se dobîndeşte prin împărtăşire / Adaosul de milă şi iubire / Apa şi focu-n humă se frămîntă / S-ajungă vin la cea din urmă nuntă / O lacrimă în cosmos să rămînă / S-o străvadă rănile din mînă" („Smerită cugetare") sau: „Cît de uşoară-i orice ascensiune / De cînd urcuşu-s rănile din mâne / Oprire nu-i oriunde te vor duce / Un pisc în doru altuia străluce / Şi câte-i dat genunchiul să supuie / Altă splendoare-n urmă le-nvăluie / Întoarcerea să fie cu putinţă / Tot ca urcuş spre-aceeaşi biruinţă / Şi lunecări grozave şi cădere / Sunt lecuite tot de înviere" („Învăluire"). „Imnele Putnei", alături de volumul anterior, marchează evident, un moment distinct al evoluţiei poeziei lui Ioan Alexandru; unul superior prin coeficientul liric, prin consecvenţa subordonării puterii creatoare la mobilurile culturii naţionale în permanenţele şi propensiunea ei către temele universale, prin îndrăzneală în abordarea unor straturi dificile ale devenirii noastre lăuntrice, de neocolit chiar dacă timpul istoric le-a lăsat demult în urmă. Poetul a înţeles că, pentru a via, ethosul românesc trebuie să-şi asume tot ceea ce îi aparţine.

Nu avem orgoliul ridicul al prezicerii viitoarelor evoluţii ale poetului. Ne mulţumim să consemnăm decantarea lirismului, poate cea mai de seamă primenire pentru opera unui poet care n-a ambiţionat niciodată alura proteică şi inovaţia ca scop în sine.

Mihail IORDACHE

---

*) Editura „Cartea Românească", 1985.

Măcar o zi

Dacă limba română va ingădui
Să cred că mă aflu în drepturile
Din patria cuvintelor
Şi de va fi să trăiesc
Măcar o zi în aripile Meşterului Manole,
Mă voi şti condamnat
Să învii păsări din resturi de zbor
Ce-mi adună respiraţia de jăratec
A sîngelui spulberat în nelinişti...

Revenire

Ochii mamei — cartea de citire
A fraţilor mei norocoşi
Ce umblă prin cerul ţărînei —
Îmi cheamă umărul stîng
Lîngă tîmpla de flacără — a verii
Să-mi prind rădăcinile inimii-n
Sălbatece ploi de seminţe.
O, ce credinţă mi-i sîngele
Alergînd peste crudele cîmpuri
Şi cum joacă pe genele zării
Pulberi din grele uitări!

Desculţ mă poartă ochii tăi
În orgi de-ngîndurate trestii,
Voi reveni, încă o dată să umblu
Prin ape luminate de peşti
Şi să urc peste dealuri bătrîne
Strigătul meu răstignit pe o pasăre...

Ion PARANICI

Memorie

Pe sub lumina acestor cetăţi
Alunecă şi azi istoria,
Fără sfîrşit
Şi fără culori stridente,
Luminează ţărmul
În care
Mereu valuri cu putere izbesc.

Senzaţie de-adînc

Învăţăm
De la cei
Cu palmele crăpate
Senzaţia de adînc
Şi inima
Cum bate.
Fără,
Fără să se
Gîndească că-i doare,
Sărută tîmpla
Ţării şi trec
Peste jarul aprins, în picioare.

Vasile PUHA

PROZA

Misiunea

Trenul l-a lăsat la marginea cîmpiei. Ningea neîntrerupt şi vîntul hăituia zăpada. Cineva, nu-şi aminteşte cine anume, îi spusese să rămînă la haltă. „Rămîi cu noi, aici, pe scaunul ăsta". Parcă era un ceferist. Numai ăştia primesc trenurile de noapte ţinînd în mîna ridicată un felinar. De bună seamă fusese un ceferist, dar asta nu mai are acum nici o importanţă. Nu mai are, fiindcă el nu l-a ascultat.

Mergea aplecat înainte, cu trupul răsucit spre stînga. Din cînd în cînd privea acolo, unde abia—abia se mai zăreau stîlpii cablurilor telefonice. Fumurii şi aproape ireali, constituiau unica lui busolă. Deodată i se păru că aude un clopot, nişte chiote sălbatice şi apoi, din nou, vîntul. Îl prinse frigul pînă aproape de brîu şi pe faţă respiraţia se transforma în ace subţiri, de gheaţă. Mănuşile înţepeniseră şi ele, iar atunci cînd îşi ştergea obrajii simţea în ceafă înţepături fierbinţi. La o vreme, greutatea armei, sprijinită de umărul drept, deveni insuportabilă. Încercă s-o treacă pe umărul stîng, dar se răzgîndi numaidecît, fiindcă ar fi însemnat să se oprească ori cel puţin să încetinească mersul şi el nu trebuia să facă asta. „Nu te opri, nu te opri". Omul privi spre dreapta, dar stîlpii se înmulţiseră parcă. Erau mai mulţi şi, ciudat lucru, începură să se apropie de el. În minte i se învălmăşeau gîndurile hăituite şi ele de viscol. „Mica haltă trebuie să fie departe, iar ceferistul s-o fi culcat cu capul pe masă ,acolo, în ghereta aceea iluminată difuz. Desigur, patrula trecuse spre pichetul 14 şi o să se întoarcă abia spre ziuă". El trebuia să ajungă la ora... Încercă să privească din nou ceasul de la mînă. Rezultatul fu acelaşi. Începu să-i fie frică. Şi-aduse aminte poveştile cu oamenii care îngheaţă. Visele lor... îşi muşcă mîna prin mănuşa tare ca lemnul. Mai încercă o dată, dar durerea nu se ivi. Îşi scoase mănuşa. Dinţii strîngeau acum puternic muşchii degetului mare.

Dinspre dreapta porni să crească spre el o lumină verzuie. Mănuşa căzuse undeva în zăpadă şi vîntul o duse departe. Umărul drept încetă să-l mai doară şi arma deveni prea uşoară. Lumina verzuie săpase în viscol un drum. Schimbîndu-şi direcţia porni pe drumul luminii verzui. Zări o casă enormă, cu geamuri aprinse. Vîntul lătra în spatele lui. Pe drumul spre casa cu geamuri aprinse toţi stîlpii ardeau...

Trei umbre imense, şi un scîncet de cîine. Un cîine ce-i linse obrajii. Apoi... totul se stinse.

— E cineva? întrebă sergentul, comandantul patrulei.

Nici un răspuns. Numai vîntul şi năruirea aceea de zăpadă.

Omul ar fi rămas acolo, între zăpezile acelea pufoase, dedesubtul lor, îngheţat. Dar cîinii, cei doi cîini...

A doua zi, peste cîmpia nesfîrşită, viscolul mai rînjea încă. Îl dureau picioarele, degetele de la mîna stîngă şi nu-şi mai simţea urechile. Cineva îi aduse o cană cu ceai, fierbinte.

I se păru că-l aude pe comandant. Îi văzu ochii şi somnul coborî din nou peste trupul lui vlăguit...

George DAMIAN

GEORGE GAVRILEANU

Patria şi cuvîntul

I. Din flăcări s-a întruchipat
această lume, mai vie şi mai pură,
în care sălăşluieşte, ceremonios, scrisul
ce-mi înfiorează fiinţa.
Serbez ora obişnuită a prezentului
cînd se năruie poarta din cer
şi năvăleşte prin ea
gloria luminii.

II. Pămîntului dintre izvoare
i-am dat un nume: Ţară,
respirînd prin Dunăre afară.
În dragoste neostoită ne-nfăşoară
ca într-un scut de ape clare.
Zăpezile din gînd le-am răsfirat
pe crestele bătrînilor soldaţi
ce poartă toţi un nume.
Înainte de scris mă spăl
cu zăpada sfîntă din Carpaţi.

III. Cuvîntul germinînd în arătură
zămislit de soare, unică făptură,
dîndu-ne chip şi limpezind adîncul
aşează timpu-n rădăcini. Văzîndu-l
la izvorul limbii celei mai curate
oglindit în suflet pe vecie
datornic sînt a lumina
această matcă de statornicie.
În spiţele unite stă tot darul
de-a fi nedezlipit de rădăcină
veghind în pace zborul şi hotarul
cuvîntului ce nu se-nchină...

IV. Pe ţărmul visat
un glas din adînc îmi şopteşte:
„Să treci desculţ
cu iarba pînă la oblînc
prin străluciri de rouă
numai aşa poţi să asculţi
respiraţia patriei, plină
de miresme proaspăte..."
N-am nici cuvinte
şi nici nu pot ascunde
cum faţa ei străluceşte
mai viu ca oglinda cerului.

V. Steaua ce-o văzură voievozii
fulgerîndu-le fiinţa cu eternitate
ctitorind în lume, peste timp, o ţară,
o privim şi astăzi cum străbate
cerul răsturnat în inimile noastre
cu aceeaşi grea lumină
a adîncurilor înălţate-n astre
de gînd de pace şi visare plină.

VI. De rodire sîntem prinţi,
ostaşi şi cărturari, cu rîvnă
arînd ogorul limbii, vie,
iubindu-l şi murind la datorie.

VII. Îndrăgostit peste fire mă simt
de lumina venită din oameni,
de neînvinsa convingere
că pulsul pămîntului sîntem noi —
ca sîmburii luminii aşezaţi în fruct.

VIII. Rodeşte în sufletul meu
bucuria de-a mă şti aici
unde soarele-mi atinge ochii
ca o zbatere de-aripă
şi evaporînd sudoarea
de pe frunte îmi dă harul
de-a vedea ce nu se vede:
mamele purtîndu-şi pruncii
printre astre, le arată
grădina natală sclipind
ca perla în inima scoicii
şi poporul sărutînd
tălpile limbii române
ca un semn de primenire
şi adîncă preamărire...

IX. Demnă de cîntec
este viaţa noastră
zidită-ntr-o picătură
de eternitate.

X. Clătinîndu-mă de iubire
mîngîi cu degetele crăpate
chipul patriei şi de uimire
Steaua din aripă bate.

Ramură albă

Partidul, lumina ce ne consacră,
partidul, iubire adîncă de ţară,
el, ramură albă şi sacră,
eternă, în noi, primăvară!

Pe-ntinderea sa împlinită
de mari înălţimi ale minţii
sînt lupta, dîrzenia sfîntă
în care trăiră părinţii!

Prefiră-se-n noi viitorul,
copiii duc flori în cetate,
partidul se-ngeamă-n dorul
de pace, de grîu, de dreptate!

Ne mîngîie fruntea adierea
cuvîntului său de părinte,
partidul se-ngeamă-n vrerea
şi-n pasul ce-l facem-nainte!

N. MOSCALIUC

Comuniştii

Vatra noastră de jertfele lor e plină,
tot ce răsare şi ce se naşte
aparţine crezului sfînt al lor,
ca temelie pentru mîine.
Ochii lor, fîntîni pînă la noi,
privesc prin veşnicie suferinţele trecute.
Privirea lor a fost pentru noi ca o apă vie.
În numele dreptăţii vorbind,
la locul sfînt ştiut din seminţie.

Bucurie

Am dansat cu holdele uriaşe
şi holdele mi-au spus
ce frumoasă este iubirea cîmpului.
Apoi am sărutat
cu urmele paşilor mei tremurînzi
glia abia întoarsă.
Iată ţăranii,
feţele lor nu clipesc
cînd se pleacă asupra pămîntului
şi mîinile lor
sînt negre după sărutul ţărînei.
Am dansat îndrăcit
printre holde,
pînă ce primul vînt,
a adus bucuria.

Lutul patriei

Patria e cetate eternă
în care florile înfloresc,
turnurile înalte sînt dealurile
şi munţii senini, oamenii
care-şi poartă talpa pînă-n adîncuri
cînd intră septembrie,
strugurele umed se simte acasă la el,
unde patria este lutul ars în eternitate.
Am acest sentiment,
sentimentul de patrie,
sentimentul de frate,
reflectat în cîntecul pămîntului,
în bătăi aprinse de lumină
pe grinda parfumată.

Cristian Paşcanu BUCOVIAN

Iubirea de patrie

în iarbă foşneşte cerul
ascultă dimineaţa acestui zbor
un dor seamănă lumina
sîmburii crapă-n pleoapele lunii
dimineaţa se îmbracă
în rochie înrourată de păsări
în coarnele dealului
stă înfiptă
steaua nemuririi
mi-aş trimite sîngele să-i înece durerea
iată
în coarnele dealului
stă aievea o stea

Ciprian Vasile STOLERU

Poem

Auzi cum vine primăvara
Din univers coboară turmele de miei
Ne naştem limpeziţi de doruri nalte
Şi munţii rîd cu fruntea dincolo de zei.

Auzi iar caii cum coboară
Şi cum se-ntorc în timp izvoarele
Respiră nemişcat în ceruri soarele
Şi floarea-n mugure respiră.

S-au risipit în arbori norii
Şi cerul a căzut sfios pe noi
Cîte-o secundă rătăcită-n zodii
Revine-nrourată după ploi.

Vasile TIMOFTE

Fiului iubit al ţării

Plai străbun, în straiul dalb,
Ţară îmbrăcată-n alb,
Prinsă azi în sărbătoare
La măreaţa aniversare,
Închinăm dragul urării
Fiului iubit al ţării!
Frunză verde colilie,
Slăvită fapta vă fie,
Că ne-nălţaţi viitorul
Cu partidul şi poporul,
Luminos şi fericit,
Drag conducător iubit !
Drumul vi-i de glorie
Trecut prin istorie,
De la cnezi şi voievozi,
Din norod, de la rapsozi ;
Cu credinţă-n libertate,
Muncă, adevăr, dreptate,
Cu vegherea mereu trează,
Voinţă dîrză, viteează,
Neabătute gîndul, vrerea,
Izvor nesecat, puterea!
Roşie floare, bujorul,
Jurămîntul, Tricolorul,
Viaţa, ţara, viitorul!
Garofiţă, floare creaţă,
Cu imnul străbun în faţă
Noi zidim om nou şi viaţă!
Flori de nalbă din fereşti,
Fiu născut în Scorniceşti,
Inima ţării ne eşti!
Nelipsit, cînd treburi cer,
Pe schelă, pe şantier,
În uzină, pe ogor
Mult iubit conducător!
Frunză verde, flori muşcate,
Înfloresc oraşe, sate,
Mai frumoase, mai bogate.
Ogoarele-n rod mănoase,
Casele mari, luminoase,
Uzine, hidrocentrale,
Şantiere, căi navale,
Loc de cinste-nvăţătură,
Ştiinţa, arta, cultura!
Rămurică chihlimbar,
Zilele ne cresc în har
Făr'de loc în calendar,
Planurile cincinale
Întrec a timpului cale.
Fapta-ţi, numele în lume
Sînt cinstite, au renume.
De pe-ntinsele ogoare,
Ani mănoşi, scăldaţi în soare!
Floare albă, iasomie,
Din livezi, din podgorie,
La mulţi ani cu veselie!
Buchețel din flori garoafe,
Din văzduh şi de pe ape,
Viaţă lungă, sănătate!

Eugenia Răileanu IACOB
poet popular

Neam al meu

Azi steaua ta se-atinge de zenit,
Neam vitejesc din aşteptări urzit ;
Renăscător înseninării eşti,
Făclie dogorind lîngă poveşti !

Argintul strunei veşnic să ne cheme
În pulsul tău cu murmur de poeme
Şi păsările, tîmpla netezindu-ţi,
Noi aripi să-ţi desfaci spre tine însuţi.

Mircea AANEI

Bîzdîgăniile nepreţuitului Creangă

IV

O simplă trecere în revistă a cailor — paradă hipică populară — din poveştile româneşti ne va atrage atenţia asupra unui anumit tip de cal — rasa hrănită cu jăratec — uşor de recunoscut, pentru că numai pe asemenea bidiviu stă bine înfipt Făt-Frumos. Un astfel de cal are şi Harap-Alb. Şi ca în mai toate poveştile **jăratecul** înfulecat marchează trecerea de la „o răpciugă de cal, grebănos, dupuros şi slab, de-i numărai coastele", la stadiul contrar, „cu părul lins-prelins şi tînăr ca un tretin".

Hrănit cu **foc**, acest cal ignifug zboară „pînă la nouri", „pînă la lună" şi „a treia oară pînă la soare", întrebîndu-şi programatic stăpînul : „Gîndit-ai vreodată c-ai s-ajungi : soarele cu picioarele, luna cu mîna şi prin nouri să cauţi cununa ?". Ceea ce trimite numaidecît gîndul la imaginea mioritică „Soarele şi luna / Mi-au ţinut cununa" şi iscă întrebarea de ce musai ca Harap-Alb să-şi caute **cununa de mire** într-un spaţiu celest ?

Mai întîi pentru că acest cal — după cum sună şi sfatul acelei babe gîrbove de bătrîneţe : „du-te la tată tău şi cere să-ţi deie calul, armele şi hainele cu care a fost el mire şi atunci ai să te poţi duce unde n-au putut merge fraţii tăi" — este un **cal de mire**.

Adică — a) **unic şi fără de seamăn** — „de nu era alt mînzoc mai frumos în toată herghelia" ; b) **tînăr şi fără de moarte** — „ca un tretin" sau din chiar spusa animalului : „Las' pe mine, stăpîne, că ştiu eu pe unde te-oi duce la împăratul Roş ; pentru că m-au mai purtat odată păcatele pe-acolo cu tatu-tău, în tinereţele lui" ; c) **atoateştiutor şi fără de teamă.** „Nu te teme, ştiu eu năzdrăvănii de ale Spînului şi să fi vrut, demult i-aş fi făcut pe obraz, dar lasă-l să-şi mai joace calul", după cum îl avertizase şi împăratul la despărţire : „Şi la toată întîmplarea, tovarăşul tău te-a mai sfătui şi el ce ai să faci, că de multe primejdii m-a scăpat şi pe mine în tinereţele mele" ; d) **atoatestrăbătător şi fără de parte** căci acest cal zboară „în înaltul ceriului, / Văzduhul pămîntului şi o ie de-a curmeziş : De la nouri către soare, / Printre lună şi luceferi, / Stele mîndre lucitoare", ceea ce ar însemna că „unde-ajunge nu-i hotar, nici ochi spre a cunoaşte", iar după ce răufăcătorul e pulverizat — „dîndu-i drumul, se face Spînul pînă jos praf şi pulbere" — calul dispare fără de urmă.

Dispariţia acestui cal din mai toate poveştile îndată ce s-a consumat punctul culminant al subiectului şi faptul că adesea sfîrşitul basmelor sună „am încălecat pe-o şa", implicînd abia acest testimoniu material asupra calului — Harap-Alb pusese pe cal o **tarniţă**, şa specială din lemn frumos ornamentat pentru **mire** — ne face să bănuim că intrarea şi ieşirea **calului năzdrăvan** din funcţia sa narativă marchează intrarea şi ieşirea textului în şi din hotarele ficţiunii.

Altă constantă stilistică, pusă pe seama calului care „face o săritură înapoi şi una înainte şi se cam mai duc la **împărăţire, Dumnezeu să ne ţie, că cuvîntul din poveste înainte mult mai este**", împarte **Povestea lui Harap-Alb** în opt părţi :

1. trecerea podului de către fecior şi povaţa tatălui ;
2. angajarea spînului şi jurămîntul lui Harap-Alb că nu va spune adevărul ;
3. sosirea la împăratul Verde, tăinuirea adevărului şi dobîndirea salăţilor ;
4. aducerea salăţilor, trimiterea după şi tăierea capului cerbului;
5. aducerea capului cerbului şi trimiterea după fata împăratului Roş ;
6. drumul spre împăratul Roş şi întovărăşirea cu cele cinci bizdîgănii ;
7. sosirea la împăratul Roş, trecerea probelor şi dobîndirea fetei ;
8. destăinuirea adevărului, încălcarea jurămîntului de către Harap-Alb, răzbunarea Spînului, pedepsirea răufăcătorului şi nunta celor doi **miri**.

Faptul că în această invariabilă structurantă eroii merg „ca cuvîntul din poveste" iar în alte poveşti calul zboară „ca vîntul şi ca gîndul", ne îndreptăţeşte să afirmăm că formula corectă era „ca cuvîntul şi ca gîndul" şi că acest cal năzdrăvan nu e altceva decît **povestea**.

Apoi, pentru că acest cal **vorbeşte** şi din alte texte folclorice româneşti ştim că animalele vorbesc fie în noaptea de Sînziene (solstiţiu de vară), fie în noaptea de Crăciun (solstiţiul de iarnă) — sau între Crăciun şi Bobotează, în cele 12 nopţi de colindare, cînd la casele oamenilor se rostesc colinde cu un **mirel** ce vînează cerb, leu, bour, scorpie sau galbenă păioasă, avem întreg temeiul să ne întrebăm dacă nu cumva calul de **mire** încălecat de Harap-Alb nu este chiar calul menit să-l ducă într-un tărîm cosmic spre a se însura cu o fiinţă fantastică?

Dar pentru asta ar trebui să ştim cine e **mireasa** lui Harap-Alb.

I. FILIPCIUC

„Drumul spre stele începe pe pămînt"...

Interviu cu prof. dr. doc. DUMITRU DUMITRAŞCU, de la Institutul de Medicină şi Farmacie din Cluj-Napoca

1. Stimate tovarăşe profesor, sînteţi membru al Comitetului Societăţii de Gastroenterologie a U.S.S.M., al Uniunii Medicale Balcanice, al Uniunii Terapeutice Internaţionale, al Societăţii Europene şi Mediteraneene de Gastroenterologie şi Proctologie şi al Academiei de Ştiinţe din New York. O să li se pară, poate, curios celor care vor citi un interviu cu o personalitate a medicinei româneşti actuale într-o publicaţie literară. La o primă vedere, desigur. Tocmai de aceea prima rugăminte pe care v-o adresez este să încercaţi o definiţie a Omului !

D.D. — Foarte felurite definiţii au fost înregistrate pînă acum, vor mai fi cu siguranţă şi altele propuse. Temeiurile care ispitesc sînt numeroase, depinde de felul cum proiectezi lumina şi de puterea ei. Printre altele, reţin şi eu ca edificatoare pentru neliniştea spiritului omenesc — pentru că în definitiv acesta este elementul specific fiinţei umane — o metaforă a lui Arghezi : „Omul este un pescăruş care zboară pe dinlăuntru". Pentru mine, omul rămîne singura fiinţă nemulţumită de condiţia ei naturală, singura care suferă nu doar (şi poate nu atît) pentru ceea ce este, cît pentru ceea ce nu este. Deşi omul a străbătut multe vîrste, devenirea lui nu s-a încheiat. Iată de ce omul mai rămîne o aspiraţie.

2. Mulţi dintre marii dumneavoastră înaintaşi, ca să amintim doar de Iuliu Haţieganu şi Octavian Fodor, au trăit în apropierea unor scriitori, pictori, muzicieni, în acest vestit centru cultural şi ştiinţific care este Clujul. De care dintre aceştia v-aţi simţit mai apropiat, la rîndul dumneavoastră, şi de ce ? L-aţi cunoscut pe Lucian Blaga ?

D.D. — Universitatea clujeană românească a oferit un minunat cadru pentru integrarea ştiinţei şi culturii. Vocaţia pedagogică a celor care au deschis aici drumuri noi, în entuziasmul şi dezlănţuirea de energii care au succedat Unirii, a indus climatul specific pe care îl ştim. Să numim cuvîntările vibrante, adevărate eseuri prin fundamentarea lor, ale lui Haţieganu. Să numim statutul recunoscut al lui Papilian, ca şef de cenaclu literar-muzical, ca scriitor (care închina literaturii, cu regularitate, ceasurile dinspre dimineaţă ale nopţilor sale, între 4 şi 7).

Generaţia mea a mai prins în plină strălucire, cuvîntînd în aulele Universităţii sau străbătînd străzile vechiului burg, pe unii dis străluciţii ctitori ai spiritualităţii transilvane : Lucian Blaga, D. D. Roşca, Eugen Sperantia, Emil Isac. Pe Blaga am avut prilejul să-l văd acasă, pe strada Martinuzzi, să-i urmăresc neştiut paşii măsuraţi. Îmi părea strivitor, prin distincţia şi ermetismul său, aparţinînd altei lumi.

Am audiat multe din expunerile esteticului Liviu Rusu, urmăream pe Titu Vasiliu, marele anatomopatolog, comentînd bucăţi muzicale. Cu înfiinţarea Institutului de Artă „Ion Andreescu", s-a însufleţit apoi şi viaţa artistică. Opera şi Teatrul Naţional se bucurau de nume celebre.

Mai vibrează Clujul şi astăzi. Multe conştiinţe şi condeie trudesc aici, prietenia unora mă bucură şi mă onorează.

3. Ce le-aţi spune tinerilor dumneavoastră discipoli despre ce trebuie să ştie şi să facă în viaţă, dincolo de stricta lor profesiune ?

D.D. — Nici unul din noi n-am cerut viaţa de care dispunem şi doar în parte am putut să facem o selecţie a ceea ce este ea. De noi depinde în schimb, în totalitate, modul în care ne împlinim destinul ca oameni, noi ierarhizăm valorile care ne orientează, noi stabilim gradul de angajare, noi inventăm izvoare de bucurie. Dincolo de profesiune, înţeleasă ca datorie, dar şi ca împlinire, este restul de viaţă, cu toată bogăţia ei. Aici se înscrie şi cultura, şi arta, un univers larg deschis, în care te găseşti zburînd liber de tot, după inima ta. Trebuie doar să găseşti cheia acestui univers. Răsplata pentru această mică osteneală este enormă.

4. Atît în literatura română, cît şi în cea universală există şi au existat mulţi scriitori medici. V-a preocupat literatura lor ?

D.D. — Ca medic nu puteam să nu fiu fascinat de mutaţia în domeniul belestristicii a gîndurilor şi căutărilor altor medici, cu atît mai mult cînd ei au atins treapta celebrităţii. Am urmărit stăruitor să văd cîtimea din concepţia bazată pe o pregătire medicală care s-a strecurat într-un text literar. Am „vînat" elementele de formaţie medicală ale unui Rabelais sau Cehov, de exemplu, m-am bucurat să descopăr filonul liric al medicului Vasile Voiculescu, citesc romanele lui Augustin Buzura cu acelaşi interes ca atunci cînd apăruse surprinzător prin vigoarea scrisului său.

5. N-aţi fost niciodată tentat să faceţi literatură ?

D.D. — La vîrsta ultimelor clase de liceu, trăiam sub semnul monumentalei Istorii a Literaturii Române a lui Călinescu. Poate surprinde dacă ispita criticei literare m-a încercat şi pe mine ? Cărţile erau fericirea mea, să vorbesc despre ele mi-ar fi plăcut, dar să spun verde despre o anume carte că e proastă, şi să arăt de ce, mi-am dat seama că n-am să pot niciodată. Critica şi cu ea literatura, m-au „pierdut".

Şi totuşi, am scris destul: literatură ştiinţifică, didactică. Cu timpul m-am oprit la eseistică şi la critica de artă. În ce măsură ar constitui literatură nu ştiu, dar m-am apropiat de aforisme cu mult interes. Destule au văzut şi lumina tiparului. Poate că o editură va scoate cîndva şi volumul pe care l-ar constitui ele. În această primăvară aştept la „Dacia" un volum de o densă încărcătură emoţională şi ideatică pentru noi medicii: „Medicina între miraj şi dezamăgire". Sînt acolo elemente de ştiinţă, dar mai ales e o meditaţie despre demnitatea omului. Şi, inevitabil, mai e şi literatură.

6. Spuneţi-ne ceva despre locul copilăriei dumneavoastră.

D.D. — De la o vîrstă, copilăria se supradimensionează pentru fiecare. Ea păstrează prea multe pietre de temelie care ţi-au determinat cursul vieţii. Un racursiu evocator nu-i posibil, e prea greu de ales, vin spre tine amintirile în avalanşă. La ce să te opreşti oare mai întîi ? Dar există cu adevărat un singur „mai întîi" ? Există undeva în Gorj, pe Valea Gilortului, un sat prins între dealuri împădurite. Locurile purtau nume care dezvăluiau o veche istorie, aşa ca multe alte sate. O fabulaţie bogată se lăsa uşor provocată, căutînd doar să afli „de ce se cheamă aşa ?" cutare sau cutare...

Cărţile multe adunate de tatăl meu mi-au fost deschiderea spre orizonturi neştiute. Tăieturi cu foarfeca din vechi reviste, colecţia de artă. Horile satului, spectacol şi concert. Clăcile la desfăcut porumbul, şezătoarea. Troiţele de pe margini de drum şi din cimitirile de demult, prilej de nelinişte şi de uimire.

7. Ne apropiem inexorabil de sfîrşitul veacului şi al mileniului. Cum ar trebui, cum credeţi şi cum aţi vrea să arate, din punctul de vedere al celui care slujeşte cea mai umană dintre ştiinţe, omul acestui apropiat viitor?

D.D. — Multe aşteptăm şi pretindem noi de la cei care ne vor urma. Oare ce aşteptase de la noi Socrate ? Care este dimensiunea care ne desparte ? Înălţimea medie este poate singura care ne favorizează fără echivoc pe noi. Şi, desigur, cunoştinţele, care sînt o chestiune de timp, de căutare, de acumulare. Gradul nostru de umanitate nu pare însă altul. Or, tocmai o creştere pe această coordonată se urmăreşte, se visează, se cutează.

Într-un cuvînt, aşteptăm ca omul să fie mai bun, mai înţelept, mai puţin ameninţat de boli, mai apt de bucurii, mai fericit. Dar toate acestea presupun un om mai responsabil, mai onest, mai înţelegător cu alţii, mai generos în iubire, mai eficace. Toate păcatele şi complexele noastre le-am vrea lipsă la aceşti urmaşi. Dar noi nu ştim dacă cineva va lua în serios gîndurile noastre de acum, şi nici dacă avertismentele vor servi cu adevărat la ceva. Orgoliul ne îndeamnă s-o credem. Prea adesea însă viitorul proiectat la un anumit moment a fost refuzat de generaţiile care au urmat. Ceea ce nu ne scuteşte pe noi de misiunea ce ne revine.

8. Dacă ar fi să luaţi cuvîntul într-un mare conclav scriitoricesc, care ar fi cele mai importante trei fraze din alocuţiunea dumneavoastră ?

D.D. — Prima: drumul spre stele începe pe pămînt. A doua: omul are nevoie de blîndeţe, omenirea de fermitate. A treia: omul a mers dintotdeauna, chiar dacă n-a ştiut ce-l aşteaptă la capătul drumului.

9. Aţi fost vreodată în Bucovina ? Ce vă amintiţi ?

D.D. — Cunosc destul de bine Bucovina. Vreau să-i amintesc în primul rînd pe oamenii ei. Lor le datorăm şi verdele pădurilor necuprinse, şi albastrul de Voroneţ, şi albul straielor de sărbătoare. Bucovina mai înseamnă încă o rezervaţie de aleasă omenie.

Dialog consemnat de
Dafin MUREŞEANU

MIHAILO TKACI (U.R.S.S.)

Trei surori

Cînd casei părintești „La REVEDERE" — am spus
Și am plecat să-mi caut fericirea
Pe toate drumurile lumii m-au condus :
NADEJDEA ȘI CREDINȚA ȘI IUBIREA.

Și prima soră-a spus : „Eu la necaz îți sînt
Și sfetnic bun și mamă și salvarea.
Tu fără mine vei fi nimeni pe pămînt
Și-n brațe te va ține disperarea".
A doua zise : „Sînt fîntînă. Și-apa mea
Pe arșiță te va scăpa de moarte.
Tu fără mine, află, că nu vei putea
S-ajungi pe culmi și nici în altă parte".
Și-a treia zise : „Fericire și noroc
Nu pot fără iubire-n veci să fie.
O inimă ne-ndrăgostită-i — ca o pasăre de foc
Închisă cu de-a sila-n colivie..."
Cînd eu sub greul vieții mă mai poticneam
Și îmi pierdeam pe vreo cărare firea,
Întotdeauna-n ajutorul meu chemam
NĂDEJDEA ȘI CREDINȚA ȘI IUBIREA.

În românește de Ștefan TCACIUC

ROBERT DE MONTESQUIEU (Franța)

Sufletul meu

Mi-e sufletul lăcaș ascuns, cu amintiri,
Făcute ghem în colț ferit de ofiliri.
Sînt amintiri străvechi, doar gîndurile-s noi
Că-ntîi ne-ndrăgostim, iar mintea vine-apoi.

Mi-e sufletul un parc de trandafiri striviți ;
Acei ce nu-i cunosc socot că-s înfloriți,
Dar ce umblă-ncet aroma lor cătînd
Plecîndu-se spre ei, îi vede sîngerînd.

Mi-e sufletul potir cu băutură rea
Umplut într-un suspin cu tot ce mă durea ;
Acei ce îl ating cu buzele ușor
Se otrăvesc sorbind oricît de-ncetișor.

Mi-e sufletul azil clădit în ani și ani
Să fie adăpost acelora sărmani
Ce și-au pierdut averi sau le-au împrăștiat.
Pentru aceștia toți am sufletul bogat.

Mi-e sufletul palat măreț unde sfios
Păreri de rău îngînă-n șoapte cînt duios.
Dezamăgiri uitate trec pe-asfaltul nou
Iar pașii lor răsună trist ca un ecou.

Mi-e sufletul altar și-n fața lui, mănunchi
Cu ochii ațintiți, stau strînse în genunchi
Uitatele iertări și gestul generos
Neprețuit la timp și măcinat și ros.

Mi-e sufletul un singuratic pisc, la fel
Cu muntele înalt ce-ascunde soare-n el
Și după asfințit, cînd cerul e pustiu.
— Chiar după ce-oi muri, el va rămîne viu!

Mi-e sufletul un gol imens în stînci săpat...
Cînd se afundă-n el trecutul — văl purtat —
Găsește uneori un șipot cristalin
În care strînsul dor, se oglindește lin.

Traducere de Lucreția ANDRIU

CADRAN

Un autor de literatură ucraineană

Iurii Lucan are o calitate indiscutabilă : știe să povestească. Cu vorba lui domoală și deopotrivă colțuroasă, el se face repede ascultat, cînd împrejurările devin favorabile, cîștigîndu-și simpatia auditoriului prin farmecul aparte al relatării. În aparență taciturn și necomunicativ, acest masiv cu alură de halterofil, abia așteaptă să fie însă provocat la dialog. „De aici mi se trage și povestea cu proza", glumește Iurii Lucan, de unde trebuie subînțeleasă plăcerea lui de a se confesa. Cert este că prietenul nostru a început să scrie relativ tîrziu. Și nu pentru că nu se găsise încă cineva care să-l îndemne, cum lasă dînsul a se-nțelege. Numai că din respectiva întîrziere creația lui Iurii Lucan n-a avut decît de cîștigat.

Infirmînd așa-zisa regulă a „trecerii" prin genul scurt, el debuta în 1979 cu un solid roman („Balanța"), pentru ca la intervale oarecum scurte (1982 si 1985) să publice încă două asemenea scrieri („Nu-i greu să ucizi un corb" și „Nopți banale"). Salutînd apariția primei cărți (menționate), M. Mihailiuc observa maturitatea construcției epice și releva „cuvîntul tăios, îmbinat cu umorul de care ades se folosește Iurii Lucan".

Nu ne-am propus aici să intrăm în amănunte, vrem doar să reținem atenția asupra unui aspect esențial : cele trei volume formînd un tot unitar, se ambiționează să se realizeze o imagine edificatoare asupra devenirii istorice a unei comunități rurale, începînd din vara fierbinte premergătoare actului de la 23 August 1944 și pînă în zilele noastre. O încercare îndrăzneață încununată, după cum rezultă și din aprecierile criticii de specialitate, de succes. „Satul Zarinoc, plasat undeva în zona Sucevei, mărturisește autorul, devine spațiul-univers în care se desfășoară tumultul înnoirilor și prefacerilor socialiste, cunoscute nouă tuturor". Bineînțeles această bătălie nu se consumă fără înfruntări dramatice, fără greșeli sau exagerări inutile. Ciclul romanesc despre care vorbim a constituit și pentru Iurii Lucan o experiență interesantă. Treptat el a renunțat la anecdotica ușoară („reminiscență" a acelei fermecătoare oralități de care pomeneam) și la descriptivism, scrisul său dobîndind mai multă expresivitate și o mai accentuată asumare a procedeelor compoziționale moderne.

N-am reușit, în discuția pe care am avut-o de curînd să aflu ce pregătește în continuare Iurii Lucan. „Să vorbim mai degrabă despre muzică" mi-a propus el, nedezmințindu-și blînda bonomie. Muzica fiind o altă pasiune a profesorului Iurii Lucan. „Ca și sportul", n-a uitat totuși să adauge. Se înțelege că aceste multiple preocupări, enumerate fără emfază, desigur, conferă însăși existenței sale o notă de originalitate din care prozatorul poate si știe să tragă „foloase". Oricum, parafrazîndu-l pe același M. Mihailiuc, putem afirma că „literatura ucraineană din România" are în suceveanul Iurii Lucan un reprezentant incontestabil.

Ioanid DELEANU

RECENZIE

STERIAN VICOL :

„Lacrima învingătorului"

Cu o sensibilitate discretă, în nota specifică melancolicilor, își caligrafiază Sterian Vicol această din urmă carte de versuri intitulată (nostalgic, desigur) „Lacrima învingătorului". Cele trei secțiuni ale volumului încearcă o structurare a conotațiilor propuse, altfel zis, o prezentare a înfățișărilor lirice de moment. Se pare însă că obsesia sa rămîne fragmentul de viață circumscris universului rural din care poetul știe să selecteze esențele. De aici o căutare a „cărărilor de aur ale copilăriei" cu reînvierea unor imagini frumos colorate și nu de puține ori estompate voit în fum de cenușă. Deși există și acel „frig al absenței în spate" care diminuează emoția regăsirii : „Sînt vinovat / în zborul casei moare ciocîrlia".

Mai există apoi în textele cărții de față o undă de tristețe ce flutură peste metaforele cantabile și care anunță acea nedorită și implacabilă îndepărtare de „caii-nspumați" ai tinereții „cînd vine somnul" și „începe toamna vămuind". Aceasta și explică de ce motivul solitudinii revine insistent în cel de al treilea ciclu al plachetei. O singurătate însă ferită de accente melodramatice, ba chiar ușor „tămăduitoare" : „Singurătatea-mi / e ca pămîntul îmbrățișînd / rădăcina florii".

„Lacrima învingătorului", dincolo de împlinirile și neîmplinirile sale, lasă încă loc acelei cărți dorite deopotrivă de autor și de cititorii săi fideli.

Ion BELDEANU

Un spațiu al inteligenței și speranței

(urmare din pag. 1)

mulat și dirijat, pentru ca ignorarea ei să se transforme mai întîi în îndoială, apoi în încercare de a înțelege și, în sfîrșit, în acord și participare. Foarte tinerii de atunci, veniți aici imediat sau aproape imediat după terminarea facultății, s-au transformat în bărbați și bucuria a început să le fie acum întreagă pentru că în recunoașterea demersurilor lor se află implicit recunoscut imensul aport de inteligență și eficacitate al informaticii. Un studiu de fezabilitate realizat de aceeași echipă deschide ferestrele curajoasei inițiative pînă către sfîrșitul acestui secol și de fapt aici trebuie căutat încă unul din succesele lor, și anume, acela că au gîndit un sistem informatic de conducere permanent perfectibil, mereu mai performant. încercarea lor, presupunînd interdisciplinaritate (echipa este formată din 20 de specialiști reprezentînd 8 profesiuni „ultraactuale") și apreciabile cote de risc, cerînd un travaliu suficient de intens pentru ca cei neobisnuiți cu un asemenea ritm și efort să capoteze. Ceea ce, totuși, nu s-a întîmplat...

Dirijați cu discreție și cu un rafinament el însuși influențat parcă de metodele propuse de informatică, adăugîndu-și mereu la propria experiență, dobîndită pe parcurs, experiența altor echipe din țară avînd aceleași preocupări, acești tineri specialiști excelent pregătiți și-au definit încetul cu încetul rosturile în cadrul microcolectivului, sudura realizîndu-se astfel după reguli interne, conștient asumate. Numărul lor este infim, raportat la cel al întregului colectiv al întreprinderii, dar ceea ce au zămislit din cunoștințele și pasiunea lor, din certitudinile și din îndoielile lor, din încăpățînarea în a dovedi că sînt în stare, că este posibil, din refuzul de a ceda și din plăcerea de a iscodi necunoscutul luminează deja numeroase cugete. Victoria lor este astfel o parte din victoria unui întreg colectiv, ce și-a asumat dificila, dar captivanta misiune de „stație-pilot", de model autoconstituindu-se, autodezvoltîndu-se si generînd influențe durabile, contaminante...

Propriul impact al autorului acestor rînduri cu informatica n-a fost atît seducător, cît provocator. Și poate că aici se și află meritul ei „în timp real" : acela de a remodela permanent tonusul creator.

CONSEMNĂRI

Cenaclul în viața cetății

Cenaclul din Suceava al Uniunii Scriitorilor a intrat de curînd în al cincilea an de existență. Apariția sa, produsă sub semnul continuității firești specifice fenomenelor culturale contemporane, trebuie considerată drept un moment notabil în viața spirituală a Sucevei. E demn de reținut că din acest fertil pămînt românesc s-au ivit de-a lungul vremii nu puține nume de rezonanță și numai dacă ar fi să menționăm galeria de figuri a Fălticenilor, ar fi suficient. Cert este că Cenaclul a reușit să dea contur și sens actualei grupări scriitoricești din nordul Moldovei, să faciliteze afirmarea celor care o compun asigurîndu-i demersul necesar. Și fără a apela la date și exemple, se poate spune că actuala mișcare literară însumează reușite incontestabile, materializate, între altele, în cîteva valoroase apariții editoriale, despre care s-a pronunțat — din păcate, nu atît cît ar fi meritat — și critica de specialitate din țară.

Dar cîștigul sau realizarea „cea mai palpabilă" o reprezintă desigur periodicul „Pagini bucovinene", publicație născută din entuziasm și slujită în prezent din același „foc nestins" al pasiunii. Strădaniile celor care gîndesc și înfăptuiesc numitele Pagini converg spre ambiția frumoasă de a atrage atenția, ori mai degrabă de a dovedi că la Suceava se face o literatură care nu pierde din vedere nici reperele tradiției și nici semnele înnoitoare ce țin de experiment, de inovație.

Nu ne-am propus, și nu e încă momentul, să întreprindem o încercare bilanțieră. Vrem doar să salutăm intrarea recentă în rîndurile membrilor Cenaclului sucevean a mai tinerilor Dan Bodnar, Ion Cozmei, Ion Drăgușanu, Octavian Lazăr, Ivan Negriuc și Constantin Severin. Cu alte cuvinte, fiecare dintre cei șase autori a trecut „proba" debutului editorial, fie în volume de sine-stătătoare, fie în plachete colective. Dintre ei, Constantin Severin a reușit să atragă pînă acum și atenția criticii. Oricum, toți se află la început de drum și surprizele sînt de așteptat. Și, in contextul celor enunțate pînă aici, ne permitem să sugerăm și o invitație. După cum se știe, Cenacluri de genul celui de la Suceava, mai există și la Botoșani, Focșani, Arad și Brăila, urmînd, probabil, ca acestora să li se alăture, mai devreme sau mai tîrziu, și altele. Considerăm deci necesară elaborarea de către Uniunea Scriitorilor a unor norme de organizare și funcționare a unor asemenea nuclee de breaslă. Un deziderat prin a cărui rezolvare se poate da un și mai accentuat impuls vieții noastre literare.

Ion BELDEANU

Cărți

Arhitectura populară din zona etno-folclorică bucovineană dezvăluie, la o analiză mai atentă, trăsături evidente ale matricei stilistice proprii civilizației și culturii românești. Iată o concluzie semnificativă care se desprinde, implicit, din lucrarea **Monumente de arhitectură în lemn din ținutul Sucevei** (Meridiane, 1985), de Gh. Bratiloveanu și M. Spânu (desene: Gh. Bratiloveanu și E. Bratiloveanu; diapozitive și fotografii : M. Moroșan) ceea ce impune să o înscriem într-un program de „etnologie urgentă", întrucît o serie de aspecte, fapte și elemente „arhaice" ale arhitecturii în lemn, consemnate în paginile ei, sînt, inevitabil, expuse dispariției, atît prin efectul evoluției normale cît și prin modernizarea tot mai rapidă a habitatului tradițional. Cartea comportă, așadar, și o semnificație documentară, alături de cea funcțională, conferită prin caracterul de îndreptar sau de reper pentru procesul de sistematizare și urbanizare a așezărilor rurale. Evident, lectorul „de specialitate" poate extrage din țesătura limpede a textului și din superba imagistică ce-l completează, informații și sugestii privitoare nu numai la aspectele tehnologice ale creației material-spirituale care utilizează ca „materie primă" lemnul, ci și la inventivitatea creatoare tehnico-artistică, la capacitatea de realizare și dinamica social-istorică a creației, la umanismul ecologic al meșterului popular, la asimilarea influențelor și inovațiilor produse pe fondul conservării particularităților fundamentale („arhetipale") ale tradiției etc.

Natura domeniului abordat (în componența căruia intră locuințe tradiționale, construcții și anexe gospodărești, instalații tehnice țărănești, edificii de cult) a determinat tratarea concomitentă a caracteristicelor tehnico-funcționale si a celor artistice, cartea însăși fiind, în acest sens, un „obiect" născut la granița dintre util și estetic.

Avînd ca obiect de referință doar obiective din categoria „monumentelor de arhitectură", lucrarea pune în evidentă eșantionul cel mai reprezentativ și relevant al arhitecturii în lemn din județul Suceava, constituind o premisă sine qua non în realizarea unei sinteze a domeniului la nivel național.

Nicolae CÂRLAN

Expoziție

Tablourile lui Tiberiu Moruz, găzduite de Galeria de Artă din Suceava, acum la început de primăvară, se constituie, de departe, în cea mai bună expoziție a pictorului sucevean. Un grupaj reprezentativ — peste patruzeci de lucrări —, în care coloristul își dă întreaga măsură, pendulînd între peisaj, portret și nelipsitele flori, găsind acea vibrație interioară care trece dincolo de privire, precum și anume semne ale originalității, iată ce ne propune talentatul plastician, cu un profesionism de necontestat. (M. L.)

Grafică

O semnificativă expoziție de grafică satirică a deschis, nu demult, la Suceava, Radu Bercea, un autor silențios, care-și petrece viața în orașul Gura Humorului. El preferă incizia greu de observat cu ochiul liber, simbolul prefăcut în condei și condeiul simbol. Radu Bercea are simțul și respectul desenului, măsoară cu precizie unghiurile, atacă numai după ce pune adversarul în gardă, se mișcă printre subiecte cu dezinvoltura patinatorului. Aflat mai puțin în atingere cu portretistica, Radu Bercea preferă dialogul inteligent al obiectelor. (M. L.)

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat : Eugen DUMITRIU

Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
str. Mihai Viteazul nr. 48